

Получена: 07.01.2019 г.

Приета: 10.01.2019 г.

ДАРЕНИЕТО КАТО НАЧИН ЗА ОБОГАТЯВАНЕ НА КОЛЕКЦИИТЕ НА БИБЛИОТЕКАТА НА УАСГ

П. Рафаилова¹

Ключови думи: библиотека, дарение, библиотечни колекции

РЕЗЮМЕ

Материалът представя дарителите на Централната библиотека при Висшите технически институти за периода от основаването ѝ до 1989 г. Направени са паралели със съвременните дарители на Библиотечно-информационния, научен и образователен център на Университета по архитектура, строителство и геодезия като наследник на Централната библиотека и продължител на нейното дело за събиране и представяне на постиженията на техническата наука в България. При структурирането на текста е използван хронологичният принцип, който позволява да се разкрие еволюцията на дарителството във времето, както и, косвено, отражението на различни темпорално-обусловени (включително и външни за библиотечната сфера) фактори. Разгледана е ролята на даренията за обогатяване и развитие на колекциите с техническа литература.

1. Въведение

Термините са условни и тяхното съдържание се променя в различните епохи [1], но сякаш понятието „дарителство“ не се подчинява на това правило. То се разглежда като „позитивно действие, безвъзмездно – отвъд личен интерес – помощ към друг/и или посветено на кауза чрез даряване на финансови средства, материално имущество, доброволен труд“ [2]. В рамките на проект на тема: „Култура на дарителството в сферата на образованието: социални, институционални и личностни измерения“, финансиран от Фонд научни изследвания към МОН през 2015 година, е проведено национално предста-

---

¹ Персида Рафаилова, д-р, БИНОЦ, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София,
e-mail: LIB@uacg.bg

временно социологическо проучване на тема: „Нагласите към дарителството за образование”, което установява, че „най-често посочваният мотив, поради който хората правят дарение за образование, е „възможността да се помогне на обществото”. Вторият основен мотив днешните българи да даряват за образователни каузи, според интервюираните е „потребността от чувството за полезност”. Третият и четвъртият по значимост мотиви са съответно „възможността за инвестиция за по-добро бъдеще” и „чувството за дълг към другите” [3]. Обобщавайки, можем да кажем, че човек дарява, защото е чувствителен и има съзнание, че може чрез своя жест да промени нещо. Поради това дареното най-често е от спестеното, не от излишното.

2. Дарение и образование

След Освобождението на България е актуална концепцията, че за развитието на държавата трябва да се развие образованието. Има доверие в образователните институции, които чрез и с пожертвованията на хората успешно ще реализират тази общонародна цел [4]. Така възникват много от университетите и библиотеките у нас, защото дарителството на книги е една от най-старите дарителски практики в световната история [5].

Централната библиотека при Висшите технически институти, създадена през 1942 г. като библиотека на Висшето строително училище в София, също изгражда своя първоначален фонд на основата на даренията. От всички придобити книги през 1942 г., 1182 тома са дарения, а само 185 тома са закупени. От тях книгите на български език са 280 тома, на немски език – 789 тома, на френски език – 201 тома, на руски език – 18 тома. Това са научни издания на Софийския университет и подарени от германската държава книги, представени на изложба на немска техническа литература, състояла се в София през 1939 г. Книгите от германската изложба са вписани в инвентарната книга на 15.09.1942 г., което е почти месец преди официалното откриване на ВТУ. Те са 584 заглавия, а след тях са инвентирани и още около 200 заглавия – даренията от Софийския университет.

На тържественото откриване на Висшето техническо училище (ВТУ), председателстват на Нарочната комисия, отговорна за изграждането му, инж. Юрдан Данчов, отчита резултатите от осъществените контакти с отделни институции, които са подпомогнали формирането на първоначалния библиотечен фонд. Той заявява, че библиотеката вече разполага „с няколко стотици ценни книги“ [6], а в друг текст отбелязва „сглоби се набързо библиотека от подарени технически книги“ [7].

На страниците на списание БИА, ръководството на ВТУ в писмо от 9.01.1943 г. отправя апел към колегията за дарения на техническа литература или за предоставяне за откупуване на чужда литература. Посочват се добри примери, като даренията 62 тома от инж. Рашев и 114 тома от инж. Божков [8]; по-късно и двамата даряват още книги, като даренията от инж. Любен Божков достигат внушителен за времето си брой от 230 тома, а от инж. Рашев – 120 тома.

Библиотеката получава дарения и от двама немски професори – Финдайс и Клайнвехтер, главно литература по жп дело, сред които и многотомен енциклопедичен наръчник [9].

Този начин на нарастване на колекцията продължава и през следващите години. От 1943 г. библиотеката получава в дар заглавия от инж. Богомил Радославов, инж. Тантилов, инж. Йордан Данчов, инж. Йордан Русев, инж. Хаджистоянов и Атанасов от Варна, както и от институции като Съюза на българските инженери и архитекти (СБИА), Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството и неговата

главна дирекция „Строежи“, мини „Перник“ и първите професори, назначени във ВТУ – общо 589 заглавия в 653 тома [10].

Това дава възможност да се получи масив от архитектурни книги, книги по физика и математика, химия и инженерните специалности от личните библиотеки на инженери и архитекти от много поколения, възпитаници на различни школи – намиращи се под разнородни влияния и изповядващи разнообразни идеи. Разбира се, с даренията във фонда попадат както фундаментални, така и безвъзвратно остарели, поради бързото развитие на техниката, книги, представляващи интерес само за малцина специалисти.

Проблемът на военното време, когато се създава ВТУ, е липсата на техническа литература, но това не е повод за снижение на критериите за комплектуване, напротив още повече се повишават изискванията при търсене на подходящи заглавия. Качеството на сбирката говори за прецизност на подбора от страна на библиотеката на ВТУ и на дарителите.

Ядрото на фонда, оформило се чрез подарените от институции и частни лица книги, оказва положително въздействие върху съдържателната страна на цялата колекция. От своя страна, събраният богат фонд от ценни научни публикации постепенно започва да оказва влияние, като подпомага развитието на научната мисъл на самата инженерна колегия.

Основен за изграждането на колекциите става принципът за тясната връзка при комплектуване между библиотекаря и инженерите специалисти, принцип, по който се ръководи набавянето в библиотеката и сега.

3. Даренията днес

След автономията на университетите и разделянето на фонда на Централната библиотека между библиотеките на Техническия университет – София, Висшия химико-технологичен и металургичен университет – София, Висшия минно-геоложки университет „Свети Иван Рилски“ – София и Университета по архитектура, строителство и геодезия – София, колекциите вече се обогатяват от дарения само в сферата на строителната наука.

На сайта на УАСГ в раздела на библиотеката има страница на дарителите. Там е посочено, че библиотеката „е отворена за дарения, но не може да приеме всичко, а само онези материали, които отговарят на текущите нужди на читателската аудитория, които са в съответствие с нейните функции, цели и задачи, допълват колекциите по вид на изданията, тематична насоченост и отговарят на интересите и потребностите на университетската общност“ [11]. Следва дълъг списък на дарителите, който се допълва непрекъснато.

Основна част от дарителите са преподаватели в УАСГ. Те подаряват нов авторски учебник или материали от конференции, на които са присъствали, или научни разработки по проекти, в които са взели участие и са били извън рамките на университета у нас и в чужбина. Като примери могат да се посочат получените от доц. арх. Веселин Дончев – 58 тома по архитектура, урбанизъм, философия; от проф. инж. Димитър Тошев – 65 тома по хидростроителство и язовири; от проф. арх. Благовест Вълков – 13 тома по архитектура; от проф. инж. Енчо Дулевски – 43 тома за конструкции.

Посредством даренията на преподавателите, които са членове на международни съюзи, комисии, сдружения на архитекти и инженери, библиотеката получава изданията на тези организации. Бюлетините на International Commission on Large Dams – ICOLD са включени във фонда на библиотеката, благодарение на дарение на проф. инж. Хаджиев.

Този тип дарения разширяват възможностите на библиотеката да задоволи търсенията на студентите за най-новите идеи и нормативи в строителството.

Установена вече практика е пенсионирани преподаватели да подаряват своите лични библиотеки. Тези дарения са много ценни, защото книгите в тях са строго профилирани по дадена тематична област, тясно свързани с творческата дейност на дарителя. Понякога тези дарения са големи, над 500 тома, като дарението на проф. инж. Марин Козаров, и съдържат в себе си стари и редки книги, единствени екземпляри, които библиотеката не е притежавала до момента. Като пример можем да посочим книгите на проф. инж. Пейчо Поппетров – „Статика на строителните конструкции“ и „Стоманобетон“, издания от 1945 г. и „Геодезия“ в два тома от Г. Караюрданов, издадена през 1924 г.

Често наследниците на преподавали в УАСГ, в знак на уважение и отговорност към бъдещите поколения, подаряват събраните библиотеки на своите роднини. Примери за такива дарения са: библиотеката на проф. Евтим Дуков, съдържаща книги по строителство; на гл. ас. Тодор Катев – 50 тома книги по математика; на арх. Стоян Богданов; а даренията от наследниците на арх. Христо Парлапанов и арх. Стефан Стайнов обогатяват фонда от библиотеката с издания от началото на миналия век на френски и немски език. Например: „Das Warenhaus Kauf-, Geschäfts-, Büro-Haus“, издадена през 1912 г., представяща универсалните магазини от началото на XIX век, богато илюстрирана с чертежи и снимки и „Handbuch der Ingenieurwissenschaften“ – ръководство по хидравлика, издадено в Лайпциг през 1903 г. с много чертежи и карти, представящи водните системи на големите европейски градове като Лондон, Мюнхен, Франкфурт.

Благодарение на дарения от колеги библиотекари като Нели Кайкова, във фонда постъпват и много ценни стари издания, превърнали се в библиографска рядкост, като: отпечатък от Годишника на Народния музей в София за 1921 г., на текста на Богдан Филев „Разкопки в църквата на Св. Георги в София“.

Някои дарения са от завършили студенти, които подаряват своите учебници, или от докторанти по програма „Еразъм“, даряващи книги от страната, от която идват. Гостуващите преподаватели предоставят различни свои трудове на библиотеката. Пример за такова дарение са книгите от арх. Данте Бенини, гостувал в УАСГ през 2018 г. Завършили УАСГ и утвърдили се като специалисти в чужбина архитекти и инженери изпращат свои трудове. Като пример може да бъде посочено дарението на арх. Златка Дамянова – Ландес.

В съвременния свят се появяват нов вид дарения – на електронни книги, до които техните автори предоставят достъп, за да се използват безвъзмездно от студентите. Подобни жестове се правят и от учени от чужбина.

От 2000 г. до днес във фонда на библиотеката на УАСГ за осемнадесет години са включени 4025 тома дарени книги на обща стойност 49921,26 лв. и 134 заглавия периодика на обща стойност 17833,43 лв.

За насърчаване на даренията на периодични издания беше отправена покана към студентите и преподавателите от името на библиотеката да дарят списания по архитектура, строителство и геодезия, особено необходимите през последните три години, когато пореди финансирано затруднения на университета, библиотеката не успя да направи абонамент за периодика. Кампанията намери широк отзвук и в резултат получихме сп. „Строители“; сп. „Архитектура“; сп. „Детайли“; сп. „Будител“; сп. „Градът“; сп. „Булаква“; сп. „Wallpaper“; бюлетин „Български архитект“. Получени бяха и 11 заглавия периодични издания от личната библиотека на проф. Иван Секулов, изпратени по пощата от Германия; 5 заглавия от проф. арх. Жеко Тилев; 2 заглавия от Марияна Кятова и много други.

Така за последните три години благодарение на дарителство общо са комплектувани пълните течения на 33 заглавия периодика в областта на строителството.

В библиотеката постъпват и дарения от научни, обществени и неправителствени организации, издателства, фирми. Като примери можем да посочим даренията от Национален център за аграрни науки. Институт по почвознание „Н. Пушкиров“; Национален институт за недвижимо културно наследство; Сдружение „Глобално партньорство по водите – България“; Българо-американска комисия за образователен обмен „Фулбрайт“; Полски културен институт; Посолство на Италия; БАН – Институт за изследване на изкуствата; фирмите – ИНДЕКС ООД; GLOBUL; Винербергер ЕООД и други.

Целогодишно във фонда на университетската библиотека постъпва литература от професионални организации и сдружения като Камара на инженерите в инвестиционно проектиране; Камара на архитектите в България; Център за международна дейност и мобилност на УАСГ; Асоциация на студентите по урбанизъм; MIXX студио, за които дарителството е кауза.

Понякога сред даренията попадат и книги извън тематичната насоченост на комплектуването на библиотеката, но представляват интерес от гледна точка на своето оформление, каквито са книгите, получени от Националната библиотека на Китай. Те представляват удивителни постижения на полиграфията и начините на сглобяване и подвързване на книгата и показват отношение към книгата като продукт на изкуството.

4. Заключение

Основното предизвикателство пред техническата литература остава нейното бързо остаряване. Много от книгите представляват интерес само от историческа гледна точка. Предизвикателство пред бъдещите читатели е и езикът, на който е издадена тя. Днешното поколение студенти предпочитат книги на английски, а постъпващите от дарения произведения са основно на руски език, но те са ценни, тъй като голяма част от тях са преводи на основни трудове на световни учени, които не са издадени на български език.

Целта на всяка библиотека е изграждане на балансиран библиотечен фонд, който да се адаптира успешно към постоянните промени в изискванията и търсенията на активните ѝ читатели, за което даренията имат съществен принос. И макар актът на благотворителност да е инициатива на дарителя, то чрез политика за провокиране на интерес, както и на подобавашо отбелязване на заслугите на дарителите – връчване на благодарствени писма, отбелязване в списъка на дарителите – този процес може да бъде насърчен. Опитът на библиотеката на УАСГ в тази насока показва много добри резултати.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Кунин, В.* Библиофили и библиоманы. Москва, Книга, 1984, с. 10.
2. *Кабакчиева, П. (съст.).* Дарителството в съвременна България (Антология). София, Българско училище за политика „Димитър Паница“, 2011, с. 11.
3. *Стайкова, П.* Мотивация за дарителство в сферата на образованието // Реторика и комуникации, 2017, 28 (5), <http://rhetoric.bg/>, <http://journal.rhetoric.bg/>.
4. *Величкова, К.* Дарителство и гражданско участие. // Култура, 23.12.2013 г. <http://kultura.bg/web/>.

5. Пенчева, Ж., Димитрова, Л. Дарителството – една възродена традиция в университетската библиотека на ЮЗУ “Неофит Рилски“ – Благоевград. // Българското книжовно наследство – част от европейското културно пространство, XXVIII Национална конференция на ББИА, Пловдив, 7 – 8 юни 2018, с. 133.

6. Данчов, Ю. Висше техническо училище (Държавна политехника). // Годишник на държавната политехника, т. 1, 1942 – 1945, София, 1946, с. 23.

7. ЦДА, ф. 678К, оп. 3, а.е. 19, л. 61.

8. // Списание БИА, 1943, № 1, с.15.

9. Пак там.

10. Приведените тук и по-нататък в текста цифрови данни без указан източник са от инвентарните книги на библиотеката, от отчети и други документи.

11. <https://www.uacg.bg>.

DONATION AS A MEANS OF ENRICHMENT OF UACEG LIBRARY COLLECTIONS

P. Rafailova¹

Keywords: library, donation, library collections

ABSTRACT

The paper presents the donors of the Central Library at the Higher Technical Institutes for the period from its foundation until 1989. A comparison is made with the contemporary donors of the Library – Information, Scientific and Educational Center of the University of Architecture, Civil Engineering and Geodesy as the heir of the Central Library and the successor of its work in collecting and presenting the achievements of technical science in Bulgaria. The structure of the text uses the chronological principle, which allows revealing the evolution of the donation over time, as well as, indirectly, the reflection of various time-dependent (including external to the library field) factors. The role of donations for enrichment and development of the collections of technical literature are reviewed.

---

¹ Persida Rafailova, Dr. ISEC, UACEG, 1 H. Smirnenki Blvd., Sofia 1046, e-mail: LIB@uacg.bg